

סימן י' - הרחקות בין איש לאשתו בתקופת אבלות

שאלה: אני יושבת שבעה כעת על אמי ע"ה. אני גם נידה כרגע וליל הטבילה שלי היה אמור להיות מחר בלילה. אני יודעת שבשבעה אסור לי לקיים יחסי אישות עם אישי, אך רציתי לדעת אם מותר לי לטבול במקווה כדי שנוכל לחבק ולגעת, לפחות באופן לא מיני. מגע וחבוק מאישי היו עוזרים לי מאד בתקופה קשה זו. האם גם מותר לנו לישון באותה מיטה?

תשובה: תודה על שאלתך. צר לי לשמוע על פטירת אמך, יהי רצון שה' יתן לך כח בתקופה קשה זו.

אשיב לשאלתך בשני חלקים. בתשובה הבאה (סי' י"א), אתייחס לטבילה במקווה לנידה היושבת שבעה. לצורך תשובה זו, נעניין בהלכות של מגע בעל אופי מיני ואינטימיות שבבעה למי שאינה נידה.

שינה במיטה משותפת בשבעה

בגמרא במועד קטן (טו, ע"ב) נאמר שאבל אסור בתשמיש המיטה עם בת זוגו. הגמרא בכתובות (ד, ע"ב) מתייחסת לעניין הקשור לכך – האם צורות אחרות של אינטימיות נאסרו גם הן? הגמרא מביאה ברייתא המתייחסת לאישה אבלה: "באמת אמרו: מוזגת לו הכוס, ומצעת לו המטה, ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו".

לפי הברייתא, ההרחקות של חז"ל החלות על נידה אינן חלות בזמן אבלות. הפעולות המנויות בברייתא נחשבות ביטוי לאינטימיות בין בני הזוג. פעולות אלה אסורות מדרבנן כשהאישה נידה, או משום החשש שיובילו לביאה, או משום שבלי קשר לתוצאה, הפעולות עצמן נחשבות מיניות.¹ נראה שהרחקות אלה לא תוקנו למקרה של אבלות כיוון שמנהגי

¹ בעניין שינה במיטה אחת יש ראשונים המסבירים שהדבר אסור בגלל החשש לביאה (תוס' שבת יג, ע"א ד"ה מה), אך אחרים אוסרים זאת בגלל האופי המיני של הפעולה עצמה (תוס' סנהדרין לו, ע"א ד"ה התורה; רמב"ן שבת יג, ע"א ד"ה הא דאמרין). הדברים מקבילים למחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן בעניין נגיעה מינית של גבר ואישה נידה. לפי הרמב"ם, נגיעה זו נאסרה מדאורייתא בגלל החשש שיביא לידי גילוי ערוה (הלכות איסורי ביאה פכ"א, ה"א). אך לפי הרמב"ן, אם האיסור הוא דאורייתא, הוא רק מפני שנגיעה מינית נחשבת לחצי שיעור של מעשה הביאה, כלומר מעשה ביאה למחצה (השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם, לא תעשה שנג). הרמב"ן לשיטתו מסביר שבני זוג נאסרו לישון במיטה אחת כשהיא נידה, אף כשהם בבגדיהם, לא בגלל החשש לביאה, אלא משום שמדובר בפעולות "האסורות לגמרי מטעם הקריבה, ואפילו לא יבואו לידי

סימן י' – הרחקות בין איש לאשתו בתקופת אבלות

אבלות מקורם מדרבנן (או, לכל היותר, מצוות עשה מדאורייתא ביום הראשון), והכלל הוא שאין גוזרים גזירה לגזירה, דהיינו שאיננו מרחיבים את גדרן של גזירות חכמים ואיננו יוצרים סייגים כדי למנוע עבירה עליהן.²

פסיקת הברייתא, אותה אימצה הגמרא, היא שכאשר אישה או איש יושבים שבעה, פעולות אלה מותרות. זוהי פסיקת השו"ע (יו"ד ס' שפג, סע' א) "אבל אסור בתשמיש המטה, אבל בשאר דבר קורבה מותר, אפילו במזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, בין באבלות דידיה בין באבלות דידיה".

על בסיס עיקרון זה פוסקים הראשונים שמותר לישון במיטה משותפת בשבעה, כל עוד בני הזוג לבושים בבגדי שינה. הסברא לכך פשוטה: הגמרא (שבת יג, ע"א) מעלה הוה אמינא – שלבסוף נדחית – שמותר לזוג לישון במיטה אחת כשהאישה נידה והם לבושים בבגדי שינה. אולם, ברור היה לגמרא שאסור לאישה נידה לבצע את העבודות המוזכרות לעיל: מזיגת הכוס וכו'. ולכן, במקום שעבודות אלה מותרות – דהיינו, באבילות – שינה במיטה משותפת תהיה מותרת מקל וחומר. הראב"ד (בעלי הנפש, שער הפרישה, ס' ב), הרמב"ן בשם התוספות (תורת האדם ענין אבלות, ד"ה תשמיש המיטה כיצד) והרא"ש (כתובות פרק א, ס' ט) פוסקים כולם שמותר לזוג לישון במיטה משותפת כאשר אחד מהם יושב שבעה.

הרא"ש, הרמב"ן והתוספות (כמובא ברמב"ן) מתירים שינה במיטה משותפת ללא סייגים.

נדמה כי זוהי גם דעת הרמב"ם. הרמב"ם כותב שיחסי אישות נאסרו במקרה כזה. לאחר מכן הוא מוסיף שמותר לאיש להתייחד עם אשתו: "ומותר להתייחד עם אשתו ואף על פי שהוא אסור בתשמיש המטה" (הלכות אבל פ"ה, ה"ה). הדגשתו של הרמב"ם שהייחוד מותר אינה אומרת בהכרח ששאר מיני קירבה אסורים. הדגש על ההיתר להתייחד כאן אינו עומד בניגוד לשאר קריבות, אלא בניגוד למקרה אחר שבו ייחוד בין איש לאשתו נאסר, דהיינו כשמת אביו של החתן או אמה של הכלה ביום חופתם. במקרה כזה, אסור להם לישון בחדר אחד במצב של ייחוד (ראו כתובות ד, ע"א, רמב"ם הלכות אבל פ"א, ה"ח; שו"ע יו"ד ס' שמב, סע' א). הפעולה היחידה שהרמב"ם אוסר, אם כן, היא יחסי אישות ממש,

איסורי ביאה" (השגות לסה"מ, שם). יתכן שהדברים תלויים בהרחקה עליה מדובר. הרחקות רבות קשה לסווג כפעולות בעלות אופי מיני בעצמן, ונראה שניתן להבין רק כסייגים מפני ביאה ממש (ראו למשל שו"ע יו"ד ס' קצה, סע' ב).

² למרות שיש מקומות בהם גוזרים גזירה לגזירה; ראו לדוגמה תוספות חולין קא, ע"א ד"ה ומינה.

בהתאם לגמרא שאינה אוסרת דבר מלבד ביאה. שתיקת הרמב"ם בעניין זה מצביעה על כך שכל דבר מלבד יחסי אישות – מותר.

אולם הראב"ד מהסס: "מיהו משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, מיבעי ליה לארחוקי שלא תישן עמו במטה [עליו להרחיק ולא לישון עם אישתו במיטה בזמן אבילות מאותו הטעם שאומרים לנזיר לך סביב, סביב, ואל תקרב לכרם]" (בעלי הנפש, שער הפרישה, ס' ב).

על אף שהדבר מותר מעיקר הדין, אומר הראב"ד שהזוג אינו רשאי לישון במיטה אחת כיון שהדבר עשוי להביא לחטא. השימוש בביטוי "מיבעי ליה", כלומר, יש על האדם להרחיק, בניגוד ל"אסור" לישון יחד, מבהיר שהראב"ד אינו אוסר זאת מעיקר הדין.

השו"ע (יו"ד ס' שפג, סע' א) פוסק לשיטת כל הראשונים ומתיר לזוג לישון באותה מיטה, אך הוא חותם בהבאת אותה אזהרה של הראב"ד: "ומותרת לישון עמו הוא בבגדו והיא בבגדה, ומיהו משום לך לך אמרין נזירא יש להחמיר שלא ישן במטה כלל [דהיינו, אפילו בבגדיהם]".

לכן, מעיקר הדין, כשאת יושבת שבעה, מותר לך ולאישך לישון במיטה אחת כל עוד אתם לבושים בבגדי שינה.

ומה באשר לאזהרת השו"ע שיש להחמיר ולהימנע מכך? חשוב להדגיש שלא מדובר בדרישה מעיקר הדין, ושהרמב"ן, התוספות, הרא"ש והרמב"ם מעולם לא הזכירו חשש זה. בשעת הצורך, כשבן או בת הזוג זקוקים לתמיכה רגשית, מותר לסמוך על רוב רובם של הראשונים, ואין צורך להחמיר.

יתרה מכך, לדעתי, אף לפי הראב"ד והשו"ע המייעצים להימנע משינה במיטה משותפת, יש לבחון כל מצב לגופו על פי נסיבותיו. יתכנו זמנים ומצבים בהם האפשרות לקיים יחסי אישות למעשה אינה קיימת, ובמקרים שכאלה, מותר לזוג לישון במיטה אחת. עניין זה אינו דומה לגזירות חכמים אחרות שאינן נידונות על פי הנסיבות אלא פועלות בהתאם לדינים פורמליים ועקביים, עקרון המתואר בגמרא על ידי המונחים "לא פלוג", "כדי שלא תחלוק" והביטוי "יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין?". כשלא מדובר בתקנה או דין דרבנן אלא בחשש שמא בעיה מסוימת תעלה, יש להקשר ולנסיבות תפקיד חשוב בקביעה האם אכן קיים חשש בפועל במקרה ספציפי.³

³ דוגמה לכך היא שיטת התוס' לפיה אין צורך ליטול מים אחרונים כיון שמטרתה של נטילת ידיים זו הייתה להיפטר ממלח סדומית, חשש שכבר לא היה קיים בתקופתו (ברכות נג, ע"ב ד"ה והייתם; עירובין יז, ע"ב ד"ה מים; חולין קה, ע"א ד"ה מים). בדומה לכך, החשש למראית עין הוא תלוי הקשר. ראו ע"ז יב, ע"א,

בנוסף לכך, קיימים צרכים רגשיים עמוקים שיש לקחתם בחשבון בפסיקה במקרה זה. אם את זקוקה לקרבה הפיזית הזו לצורך חיבור רגשי ותמיכה בתקופה קשה זו, אזי גוברת הדאגה לבריאותך הנפשית על השיקול להחמיר מעבר לנדרש מעיקר הדין. דברי הש"ך בעקרונות ההוראה שלו שייכים כאן במיוחד (יו"ד סי' רמב, בסוף):

"כשם שאסור להתיר את האסור, כך אסור לאסור את המותר, אפילו בשל עובד כוכבים ואפילו במקום שאין הפסד, מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והוי חומרא דאתי לידי קולא. ואף על פי שלפי הנראה לא יבא מזה צד קולא, אסור. שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים, לפיכך אם הוצרך לאסור מחמת ספק או מחמת חומרא בזה שאין האיסור ברור כשמש, צריך המורה לומר שאין האיסור ברור אלא שאנו מחוייבים להחמיר וכל שכן אם המורה מתיר בשעת הדחק וכיוצא בו שיאמר לו כן."

הש"ך מזכיר לנו שלחומרות כמעט תמיד יש מחיר. חומרא בתחום אחד יכולה להביא לידי קולא בתחום אחר, בין במישור של בין אדם למקום ובין במישור של בין אדם לחבירו או במישור של בין אדם לעצמו.

הש"ך ממשיך ומסביר שמשום כך חשוב ביותר להימנע מהחמרה ולהבחין בין חומרא לבין הלכה ממש. אף כשיש צורך בחומרות, עלינו להכיר בכך שהן אכן חומרות. במקרה שלנו, לא זו בלבד שהשו"ע הגדיר את השינה במיטות נפרדות כחומרה, הוא גם נזהר וציין שהתנהגות זו אינה חובה, בכתבו ש"יש להחמיר" ולא "חייב להחמיר" או אפילו "צריך להחמיר". יש להניח שחומרה כגון זו אינה מתאימה במקרה שבו יש מחיר רגשי. אם האבל זקוק לקרבה ולאינטימיות האלו, מותר וראוי לבני הזוג לישון במיטה משותפת.⁴

ר"ה כד, ע"ב ורמ"א על שו"ע יו"ד סי' קנ, סעי' ג. התוסי' היו מוכנים לעתים להרחיב את האפשרות להערכה על פי הקשר למקרים של תקנות חכמים ממש שהיו מבוססות על חששות במציאות שכבר לא היו קיימים. ראו את דבריהם בקשר למים מגולים שנאסרו מחשש שנחש הטיל ארס בתוכם (ביצה ו, ע"א ד"ה והאינדא) ומחיאיות כפיים וריקודים בשבת שנאסרו שמא יתקן כלי שיר (ביצה ל, ע"א ד"ה תנן). ראו גם במחלוקת הראשונים והפוסקים לגבי חלב עכו"ם בשאלה האם יש לאסרו במקום שאין חשש שהוסיפו לו מרכיבים לא כשרים (מרדכי ע"ז תתכו, תשובות רדב"ז ד, עה) ובעניין גבינת עכו"ם אם נאסר גם כשאין חשש לשימוש במעמיד מן החי (רמב"ם מאכלות אסורות פ"ג, ה"ד, בית יוסף יו"ד סי' קטו ד"ה גבינות עכו"ם).

⁴ עיון בספר ההדרכה בידי אבילות הנפוץ ביותר בא"י – גשר החיים מאת הרב יחיאל מיכל טוקצנינסקי – מגלה שהספר מתעלם מחומרת השו"ע בעניין השינה במיטה אחת. הרב טוקצנינסקי כותב רק ש"האבל אסור בתשמיש המטה", ואף מוסיף "ואינו אסור בהתקרבות כמו בנדה (טוש"ע סי' שפ"ג)" (חלק א', ע' 224). אין שום זכר לחומרת הראב"ד ביחס לשינה במיטה אחת. וכמו כן אין זכר

נגיעה מינית ולא מינית בשבעה

הראשונים מקלים עוד יותר ביחס לשבעה כשמדובר במגע בעל אופי מיני. הראב"ד, שהזהיר שבני זוג לא יישנו במיטה אחת כשאחד מהם יושב שבעה, מתיר להם לחבק ולנשק זה את זה, וכנראה גם כל סוג של מגע בעל אופי מיני (ראו בעלי הנפש, שער הפרישה, ס' ג).⁵

הפוסקים מסבירים שהראב"ד מקל בנגיעה יותר מבשינה במיטה משותפת משום שהסיכוי שנגיעה תוביל לביאה נמוך יותר. אם נניח שביאה מתרחשת באופן כמעט בלעדי בחדר המיטות, אזי השהייה במיטה יחד רחוקה רק שלב אחד מיחסי אישות, בעוד נגיעה בעלת אופי מיני שאינה מתרחשת בחדר השינה רחוקה לפחות בשני שלבים מכך.⁶

שיטת הראב"ד אומצה על ידי ראשונים אחרים ועל ידי השו"ע. הרמב"ן כותב: "ולא עוד אלא אפי' בחיבוק ונישוק וכיוצא בהן מותר, וכך כתב הרב ז"ל [הראב"ד], וכבר הורה זקן" [תורת האדם, ראו לעיל].

כנראה שזוהי גם שיטת הרא"ש, שהרי הוא מצטט את פסקי הראב"ד בעניין נגיעה מינית ובעניין אחר, וחולק על הראב"ד רק בעניין האחר (מור"ק פרק ג, ס' לו). הדרושה (יו"ד ס' שמב, ס"ק ה), ש"ך (יו"ד ס' שמב, ס"ק ה) ורוב רובם של האחרונים מסיקים מזה שהרא"ש מסכים עם פסקו הראשון של הראב"ד, לפיו נגיעה בעלת אופי מיני מותרת בתקופת האבלות.⁷ כפי שצוין לעיל, הרמב"ם (הלכות אבל פ"ה, ה"ה) אוסר רק תשמיש בתקופת האבלות, ומשתמע מכך שהיה מתיר נגיעה בעלת אופי מיני.

אבל יש מהראשונים שסבורים שהיתר זה חל רק במגבלות מסוימות. על אף שהרא"ש מתיר נגיעה בעלת אופי מיני, הוא מצוין שאסור לזוג לשהות

לחומרא זו בספר ההדרכה המאוד נפוץ בארה"ב, "The Jewish Way in Death and Mourning" מאת הרב מוריס לאם (ראו שם ע' 133). רק בספר ההדרכה האנגלי, "Mourning in Halachah", מאת הר' חיים בנימין גולדברג (הוצאת ארטסקרול) נמצאת ההסתייגות משינה במיטה אחת (ראה שם ע' 216).

⁵ אחרונים דנים ביחס בין פסקי הראב"ד והרמב"ן שמותר לבני זוג לחבק ולנשק באבלות לפסיקתם שחיבוק ונישוק מותרים בזמן שהאישה אמורה להתחיל וסת (זמן שבו אסור לקיים יחסי אישות). ראו ט"ז יו"ד ס' קפד, ס"ק ג; ב"ח יו"ד ס' קפג, והרב עובדיה יוסף, טהרת הבית, עמ' 66-60.

⁶ ישנם אחרונים שניסו להגביל את ההיתר של הראב"ד למגע בעל אופי מיני למקרים בהם הבעל והאישה מתייחדים זה עם זה במקרה המיוחד שבו חתונה הופסקה בגלל פטירת הורה, אך טענה זו אינה עומדת במבחן ונדחית כמעט פה אחד על ידי אחרונים אחרים; ראו ש"ך (יו"ד ס' שמב, ס"ק ה).

⁷ הראב"ד אף מתיר זאת באבלות שהפסיקה חתונה, שם חלות החמרות מיוחדות. הש"ך (יו"ד ס' שמב, ס"ק ה) מסתפק בכך, אך אינו חולק על פסיקת הראב"ד בקשר לאבלות רגילה.

במיטה יחד כשהם ערומים: "ויראה דבאבילות מותר לישן עם אשתו במטה הוא בבגדיו והיא בבגדיה [...] אבל בקירוב בשר ראוי להחמיר" (כתובות פרק א, ס' ט).

תנאי זה הגיוני ביותר. הגמרא (שבת יג, ע"א) העלתה את האפשרות – שלבסוף נדחתה – שמותר לבני הזוג לישון במיטה אחת כשהיא נידה כל עוד הם לבושים, אבל היה לגמרא מובן מאליו שכאשר הם ערומים הדבר נאסר. די ברור ששינה במיטה אחת בעירום עשויה להביא לתשמיש, שכן אין כל סימן פיזי שיזכיר לזוג שהיא נידה, והקרבה הפיזית עצמה עשויה ליצור פיתוי גדול מדי. שיטת הרא"ש היא שאף באבלות, כשהמגבלות פחות חמורות, אין לישון במיטה משותפת בעירום בגלל חשש זה. יש לציין שאף במקרה זה, הרא"ש אינו אוסר זאת מעיקר הדין.

רבינו ירוחם, תלמיד הרא"ש, מחמיר אף יותר. לדבריו: "ראוי להחמיר שאין לו התיר שום קורבה זולת מזיגת הכוס והצעה המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו מדלא התיר יותר [משלושת הפעולות האלה] בגמרא בהדיא" (תולדות אדם וחיה נתיב כח עמ' רלב, מובא בבית יוסף יו"ד ס' שפג ד"ה וכתב הראב"ד).

רבינו ירוחם כותב בפתח שיטתו ש"ראוי להחמיר", ונראה שדבריו הם בגדר עצה נגד התנהגות כזו, אך הוא אינו אוסר זאת מבחינה הלכתית. וכן כתב הרב עובדיה יוסף (חזון עובדיה, אבלות כרך ב, עמ' 177): "ובאמת שאף רבינו ירוחם לא הרהיב עוז לחלוק על הראב"ד והרמב"ן וכתב "שראוי להחמיר" ולשון זה מוכיח שבאמת אין כוונתו אלא להחמיר חומרא בעלמא, ולא מדינא".

המהרש"ל (בפירושו לטור יו"ד ס' שפג; מובא בב"ח יו"ד ס' שפג ד"ה וכתב הראב"ד, ובדרישה ס' שפג, ס"ק א) מערער על שיטת רבינו ירוחם. הוא טוען שכיון שמותר לאישה לרחוץ את פני בעלה כשאחד מהם אבל, ברור שנגיעה, אפילו בעלת אופי אינטימי, מותרת. המהרש"ל מתרץ שלפי רבינו ירוחם על אף שרחיצה כזו היא אינטימית, אין סכנה כה רבה שהיא תביא לתשמיש, מכיון שהיא נעשית במסגרת ביצוע מטלה. בניגוד לכך, רבינו ירוחם סובר – לפי הבנת המהרש"ל – ש"[נגיעה בעלת אופי מיני כגון] חיבוק ונישוק, שהוא הרגל לדבר תשמיש, אסור". המהרש"ל מסיים באמירה "וכן נראה להחמיר בזה". הערות אלה משמעותיות הן מכיוון שהן מעידות על אימוץ שיטת רבנו ירוחם והן משום שהן מגבילות את האיסור (או החומרא) רק למגע שעשוי להוות הקדמה לתשמיש ממש, ולא כל סוגי המגע האינטימי יהיו בכלל זה.

האבחנה בין מגע אינטימי ותומך לבין מגע בעל אופי מיני היא אבחנה קריטית שהפוסקים מתעלמים ממנה לעתים קרובות. פוסקים רבים אוסרים על האיש להחזיק את ידה של אשתו בזמן שהיא יולדת. יולדת

מוגדרת כחולה מבחינה הלכתית (ובשלב מסוים אף כחולה שיש בו סכנה, ראו שו"ע או"ח סי' של, סעי' א). בדרך כלל מותר לבעל ואשתו לגעת זה בזה כשהיא נידה אם אחד מהם חולה וזקוק לעזרתו של השני ואין אדם אחר שיש לו אפשרות לספק עזרה זו באופן דומה (ראו רמ"א שו"ע יו"ד סי' קצה, טז). אף על פי כן, פוסקים אלה טענו שרצונה של האישה לתת יד לבעלה ספציפית (ולא לאחות או לדולה) מוכיחה שלא מדובר במגע נייטרלי אלא במגע בעל אופי מיני ולכן הם אסרו אותו. בעיני, פסיקה זו אינה עומדת על ההבדל בין מגע אינטימי, תומך ומרגיע לבין מגע בעל אופי מיני. הראשון מותר במקרה של עזרה לחולה. במקרה של לידה, נתינת יד לאישה היא צורה של תמיכה רגשית שאיש יכול לתת לאשתו באופן ייחודי, ולכן הדבר מותר להם. ארחיב את הדיבור בכך אי"ה בתשובה נפרדת.

נחזור לעובדא דידן.

השולחן ערוך אינו מגביל מגע בעל אופי מיני בין איש לאשתו כשאחד מהם אבל (יו"ד סי' שפג, סעי' א): "אבל אסור בתשמיש המטה, אבל בשאר דבר קורבה מותר". אולם, כפי שראינו, הוא ממליץ לא לישון במיטה אחת (יו"ד סי' שפג, סעי' א). בבית יוסף (יו"ד סי' שמב, ד"ה וכתב הראב"ד) הוא כותב במפורש שאנו פוסקים כמו הראב"ד ומתירים מגע בעל אופי מיני, והשי"ך (יו"ד סי' שמב, ס"ק ה) ואחרונים נוספים מאשרים שהשולחן ערוך מתיר מגע כזה בתקופה זו.⁸

הרמ"א אינו מקל באותה מידה. בעקבות פסקו של רבינו ירוחם, הוא כותב: "אבל חבוק ונשוק יש להחמיר" (יו"ד סי' שפג, סעי' א).

לעתים הרמ"א משתמש בביטוי "ויש להחמיר" כדי לומר שיש לאמץ את הצד המחמיר במחלוקת הלכתית. במקרים אלה מתכוון הרמ"א לאסור התנהגות מסויימת מעיקר הדין. כשהרמ"א מקדים ביטוי זה לעניין של הלכה למעשה, כמעט תמיד יהיה זה בעקבות הבאת שני צדדים של מחלוקת (ראו לדוגמה שו"ע או"ח סי' לג, סעי' א, יב ו-יד ויו"ד סי' קג, סעי' ד). לא כך הוא בענייננו. במקרה זה אין מחלוקת אלא הבאת דעתו של רבינו ירוחם שבצממו לא הביא אותה כדרישה הלכתית אלא כחומרה. כמו כן, יש לזכור שמגע בעל אופי מיני זכה באופן עקבי ליחס מקל יותר מאשר שינה במיטה משותפת, ואף פעולה זו של שינה במיטה נאסרה כהמלצה ולא מעיקר הדין.

האחרונים הסכימו שהרמ"א מעולם לא אסר מגע בעל אופי מיני מעיקר הדין. בדבריו של שו"ע הרב (יו"ד סי' קפד, קונטרס אחרון, ס"ק א) דברי

⁸ השי"ך נוטה להחמיר במקרה המיוחד של אבלות המפסיקה חתונה, אך הדבר אינו שייך לענייננו.

הרמ"א שאין ראוי לחבק ולנשק היא "משום לך לך [עיקרון ההרחקה של נזיר] ולא מדינא" (ראו גם: הרב עובדיה יוסף, טהרת הבית עמ' 66-60 וחזון עובדיה, אבלות כרך ב עמ' 177).⁹

לעניין הלכה למעשה, בעקבות המהרש"ל, כשאחד מבני הזוג באבלות, מותר להם לגמרי לגעת זה בזה באופן אינטימי, תומך ואוהב. מגע כזה אינו בגדר מגע בעל אופי מיני כנדון לעיל. כמו כן, בעקבות הרמ"א והמהרש"ל, מומלץ להימנע ממגע בעל אופי מיני, בייחוד במגע כזה שעשוי להוות הקדמה ליחסי אישות. נראה לי כי בניגוד לשינה במיטה משותפת בתקופה זו, הצורך במגע בעל אופי מיני כצורה של נחמה ותמיכה נמוך יותר. אם בן או בת הזוג האבל אומר שמגע כזה הוא חלק חיוני מן התמיכה רגשית שהוא זקוק לה, אזי יש לשקול את בריאותו הנפשית של האבל מול החומרה המומלצת ע"י הרמ"א שאינה מעיקר הדין. במקרים כאלה, הייתי ממליץ שפעילות כזו תיעשה רק מחוץ לחדר השינה ושלאופן כללי, על הזוג להשתמש בשיקול דעת ולא לעשות דברים שעשויים להביא אותם לקיים יחסי אישות. ולבסוף, על אף שמותר לזוג לישון יחד ולחבק זה את זה במיטה, אין ראוי שישנו יחד בעירום בתקופה זו, וכדברי הרא"ש לעיל.¹⁰

סיכום

כשבעל או אישה נמצאים באבלות והאישה אינה נידה:

1. אסור לזוג לקיים יחסי אישות.
2. מעיקר הדין, מותר להם לישון במיטה משותפת אם הם לבושים, ומותר להם לקיים מגע בעל אופי מיני.
 - מבחינת זהירות ראויה, אין ראוי לישון במיטה אחת או לקיים מגע בעל אופי מיני.
 - כשהאבל זקוק לתמיכה רגשית, מותר, ולעתים אף רצוי, לישון במיטה משותפת.

⁹ האחרונים מביאים טעמים שונים לכך שהרמ"א מהסס כאן יותר מאשר במקרה של מגע בעל אופי מיני כשהאישה אמורה להתחיל ווסת (שו"ע יו"ד ס' קפד, ב). ראו באחרונים המובאים לעיל בהערה 6.

¹⁰ מעניין לציין שבספרים הפופולאריים ביותר בדיני אבלות – גשר החיים בא"י ו- The Jewish Way in Death and Mourning בארה"ב – הובא במפורש שמגע אינטימי מותר בין בני זוג שאחד מהם אבל. רק בספר ההדרכה של הוצאת ארטסקרול נמצאת הסתייגות מזה, ועי' לעיל הע' 4.

- במקרים בהם הדבר נצרך לשם אותה תמיכה, מותר לזוג לקיים מגע בעל אופי מיני אך עליהם להיזהר לעשות זאת רק מחוץ לחדר השינה ובאופן שאינו עשוי להביא ליחסי אישות.
3. אין כל סייג לגבי מגע מנחם ואינטימי – דבר זה מותר לחלוטין ואף רצוי בתקופה זו.
4. לא יישנו יחד בעירום בתקופה זו.